

Tereza Juráková: Kojenecká úmrtnost ve vybraných českých regionech na přelomu 19. a 20. století
Bakalářská práce – posudek oponentky

Cílem bakalářské práce Terezy Jurákové bylo zachytit hlavní změny, které nastaly v úrovni úmrtnosti kojenců v českých zemích na konci 19. století, respektive postihnout některé charakteristické rysy tohoto vývoje, zejména značnou regionální diferenciaci. I když je vývoji obyvatelstva v závěru 19. století věnována stála pozornost, prací, které by se zaměřily speciálně na regionální rozdíly ve vývoji kojenecké úmrtnosti není mnoho. Předložená studie tak přispívá k hlubšímu poznání charakteru kojenecké úmrtnosti v tomto období.

Předložená bakalářská práce má standardní strukturu a obsahuje požadované náležitosti – abstrakty, seznamy tabulek a obrázků, seznam použité literatury a pramenů a obrazové přílohy. Je logicky strukturovaná o rozsahu 58 stran.

V úvodních kapitolách autorka stručně nastiňuje záměry, s nimiž práci psala a pak také data, z nichž čerpala, a zmínila hlavní literaturu, která se k tématu vztahuje. Dříve, než mohla přistoupit k analýze, musela si pořídit datové soubory, a to excerpce z pramenných děl Oesterreichische Statistik.

V části teoretická východiska věnovala pozornost zejména koncepci demografické revoluce, neboť nestejný socioekonomický vývoj jednotlivých regionů ovlivnil významně úroveň demografické reprodukce, v tom i kojenecké úmrtnosti. Z toho důvodu do práce zařadila i přehled socioekonomické situace vybraných okresů v závěru 19. století. Ty se lišily vzájemně národnostní skladbou i typem převládajících hospodářských odvětví.

Za zvolené okresy zpracovala hlavní data o obyvatelstvu v roce 1880 a 1910 na základě čítání lidu a pak data o počtech narozených dětí a zemřelých kojenců za roky 1880-1910. Získaná data sestavila do tabulek a výsledky představila v grafech.

Podánilo se jí doložit, jak významně byla na konci 19. století úroveň kojenecké úmrtnosti ovlivňována celkovou socioekonomickou situací, zejména zaměstnaností žen a prostředím. Prokázala přetrvávající vysokou úroveň úmrtnosti kojenců v okrese Frýdlant, s vysokou zaměstnaností žen v textilním průmyslu, oproti příznivější situaci v okrese Hořovice, kde průmyslová výroba byla doménou mužů, případně v okrese Milevsko, kde přetrvávalo zemědělství.

Rozbor kojenecké úmrtnosti vychází z rozkladu na úroveň novorozenecké úmrtnosti (tj. úmrtnosti dětí v průběhu prvního měsíce života), úroveň úmrtnosti kojenců v průběhu prvních šesti měsíců života a úroveň kojenecké úmrtnosti (tj. úmrtnosti během prvního roku života). Data důsledně člení dle pohlaví a legitimacy dětí. Výsledky prezentuje grafy, kde jsou zachyceny pětileté průměry.

Autorka se v analýze nedopouští chyb a předkládá zajímavé výstupy. Interpretace získaných poznatků je adekvátní zpracovávaným datům, dokládá značnou diferenciaci úmrtnostních poměrů v Čechách na přelomu 19. a 20. století. Z tohoto hlediska považují předloženou práci za zajímavou a přínosnou.

Předložená bakalářská práce je výsledkem značného pracovního úsilí a je škoda, že autorka ponechala v textu neopravené překlepy a pravopisné chyby a že si někdy neporadila se stylistikou. Na rozdíl od autorky si nemyslím, že velké výkyvy v úrovni úmrtnosti nejmenších dětí, zvláště těch nelegitimně narozených, pramení z chyb v prameni, domnívám se, že jsou důsledkem malého počtu výskytů. Je proto škoda, že nepřiložila také konkrétní data o struktuře zemřelých dětí tak, jak doložila skladbu narozených dětí. V práci zůstaly i jiné nepřesnosti, např. v seznamu literatury chybějící práce L. Kárníkové, na niž se v tetu odkazuje několikrát (ale s chybným vrocením) a nevhodně použitý termín klouzavý průměr namísto víceletý průměr. Autorka si také neověřila, že v roce 1895 se změnila rozloha okresu Hořovice (odpojením soudního okresu Zbiroh); naštěstí to neovlivnilo jev, který v práci sledovala.

Přes výše uvedené připomínky považují práci za zdařilou. Autorka prokázala, že se ve zvolené problematice správně orientuje. Podle mého názoru splňuje práce Tereza Jurákové „Kojenecká úmrtnost ve vybraných českých regionech na přelomu 19. a 20. století“ nároky kladené na bakalářské práce v oboru demografie a doporučuji ji k obhajobě.

V Praze dne 16. srpna 2019

Doc. RNDr. Ludmila Fialová, CSc.